

Utlåtande om förslag till lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning och till vissa lagar som har samband med den

Ärende: VN/32974/2023

Inlämnat via e-tjänsten utlåtande.fi 18.6.2024.

Behövs det en totalreform av stödet för lärande och skolgång?

FDUV är en riksomfattande intresseorganisation för svenskspråkiga personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning och deras närstående. Förbundet representerar tio lokalföreningar samt riksföreningen för personer med intellektuell funktionsnedsättning Steg för Steg. FDUV har ca 2900 medlemmar, men betjänar närmare 5000 personer runt om i Svenskfinland. Till FDUV hör även Lärum som erbjuder tjänster åt alla som kan ha nytta av anpassade läromedel, lättläst material och hjälpmedel som kan underlätta lärandet på svenska i Finland.

FDUV tackar för möjligheten att kommentera förslaget. Förbundet anser att det finns ett behov av att förnya och förtydliga stödet för lärande och skolgång. För att stödet ska svara på elevernas individuella behov behöver stödnivåerna vara klarare och tydligare än vad de är idag. Tolkningen av lagstiftningen och anvisningarna varierar och det råder begreppsförvirring på fältet.

FDUV betonar att lagreformen måste utgå från FN:s funktionshinderkonvention. Enligt artikel 24 i konventionen har personer med funktionsnedsättning rätt till en utbildning av god kvalitet inom det allmänna utbildningssystemet. Utbildningen ska anpassas till elevernas individuella behov. I reformen är det även viktigt att säkerställa att utbildningsenheterna får tillräckligt med resurser för att erbjuda individuellt stöd.

FDUV understöder förslagets syfte och målsättningar, men oroar sig för om en förbättring kan uppnås med de reserverade resurserna. Idag blir ofta skolinklusion en sparåtgärd i praktiken, vilket leder till att elever i behov av extra stöd blir utan det stöd de har rätt till. Skolorna har därför idag ett stort behov av mera resurser, vilket är ett behov denna reform behöver svara på.

Är den övergripande struktur som fastställts för stödet för lärande och skolgång ändamålsenlig?

Enligt förslaget frångås trestegsmodellen. I stället föreslås en tvåstegsmodell med proaktiva stödåtgärder och elevspecifika stödåtgärder. FDUV hoppas att följande synpunkter på den föreslagna modellen beaktas i den fortsatta beredningen.

Enligt FDUV skulle det vara viktigt att stödet för lärandet och skolgången i grundskolan är i linje med och förenligt med de strukturer och stödåtgärder som finns inom småbarnspedagogiken och andra stadiet. En enhetlig stödstruktur skapar en klar och tydlig helhet för eleverna,

vårdnadshavarna och den undervisande personalen. Det här förslaget innehåller nya strukturer och begrepp som inte är i linje med de stödstrukturer som finns inom småbarnspedagogiken och andra stadiet.

En utmaning med dagens trestegsstöd är att det är otydligt vilket slags stöd de olika nivåerna inbegriper och vem som ger det stödet. Det finns en risk att liknande utmaningar kvarstår mellan det proaktiva och elevspecifika stödet om inte behövliga preciseringar görs i förslaget.

Lagreformen beaktar inte heller i tillräcklig grad det stöd för skolgången som många med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning behöver. Att stärka stödet för skolgången, även när det gäller rasterna och sociala relationer, är viktigt med tanke på stöd i inläringen och att skolvardagen ska löpa smidigt.

FDUV betonar att det även i framtiden måste finnas möjlighet till förkortade skoldagar och skolveckor. Även befrielse från enskilda ämnen borde vara möjligt. För en person med intellektuell funktionsnedsättning kan det bli för svårt att studera flera främmande språk samtidigt och möjligheten att bli befriad från exempelvis det andra främmande språket borde därför möjliggöras. Det är viktigt att dessa beslut fattas utgående från den enskilda elevens behov.

Är förslagen till bestämmelser om proaktiva stödåtgärder ändamålsenliga?

Förebyggande stödåtgärder som ges snabbt och med låg tröskel är ett positivt förslag. På finska heter stödformer ”ennakoivat tukitoimet” som översatts till ”proaktiva stödåtgärder”. FDUV funderar om det finns en annan översättning som bättre skulle beskriva vad stödformen handlar om på svenska.

Enligt förslaget genomförs det proaktiva stödet i regel i gruppform. Enligt FDUV skulle det vara viktigt att förebyggande åtgärder även kan ges individuellt. När det finns behov av individuellt stöd är det viktigt att det görs en individuell plan för eleven för att trygga elevens rättsskydd och för att säkerställa att stödet svarar på elevens behov.

Är förslagen till bestämmelser om elevspecifika stödåtgärder ändamålsenliga?

FDUV anser att det mångprofessionella samarbetet behöver stärkas, vilket borde betonas starkare i paragrafen. Läraren får inte lämnas ensam i bedömningen av elevspecifika stödåtgärder. Utgångspunkten borde vara att bedömningen sker i samarbete mellan skolan, välfärdsområdena och vårdnadshavarna.

Enligt förslaget får det finnas högst fem elever som får speciallärarundervisning i en undervisningsgrupp. FDUV undrar om denna bestämmelse kommer att försvåra möjligheten att

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

få elevspecifika åtgärder. Enligt FDUV skulle det finnas behov av att slå fast en övre gräns på undervisningsgruppernas storlek. Idag har många skolor stora undervisningsgrupper och för att inklusion ska fungera i praktiken behöver gruppstorlekarna vara mindre. När grupper bildas är det viktigt att utgå från elevernas individuella behov. För en del elever kan en grupp på 6-8 elever vara för stor. Med tillräckligt små grupper möjliggör vi en trygg inlärningsmiljö och stärker närskoleprincipen.

Det är även viktigt att de elevspecifika åtgärderna beaktar behovet av stöd för skolgången och lagförslaget behöver därför specificeras när det gäller rätten till assistans och biträdestjänster.

Är förslagen till bestämmelser om handlingar och förvaltningsbeslut i fråga om stödet ändamålsenliga?

För de proaktiva stödåtgärderna är det viktigt att det görs upp en individuell plan.

Vill ni komplettera propositionens konsekvensbedömning?

I konsekvensbedömningen för utbildning konstateras att det behövs 150 nya speciallärare i och med denna reform. FDUV frågar om detta antal är tillräckligt? Idag finns det inte en speciallärare eller specialklasslärare i alla svenskspråkiga skolor, vilket leder till att eleverna inte får den pedagogiska stöd de behöver. Tillgången till svenskspråkiga speciallärare behöver därför tryggas. Ökade specialundervisningsresurser skulle även underlätta samarbetet mellan speciallärarna och skolans övriga lärare samt minska på lärarnas arbetsbörda. FDUV betonar att det dessutom behövs särskilda satsningar på att stärka speciallärares kunskap om undervisning enligt verksamhetsområde på svenska. Tillgången till kurser på svenska i undervisning enligt verksamhetsområde behöver stärkas, eftersom det finns en del svenskspråkiga speciallärare som inte fått information om det.

Har ni några förslag till förbättringar i utkastet till proposition?

FDUV föreslår att lagförslaget bättre beaktar vikten och behovet av anpassade läromedel och material. För att elever med behov av särskilt stöd i inläringen ska få den hjälp de behöver behövs anpassade läromedel, lättläst material och hjälpmedel som kan underlätta lärandet. För dem är inte de allmänna läromedlen tillräckliga för att stöda inläringen. 31 § borde därför inkludera rätten till anpassade läromedel enligt den individuella inlärningsnivån. Resurserna för de anpassade läromedlen borde vara öronmärkta för att garantera att även elever med särskilda behov får det stöd de behöver. För tillfället har inte skolorna alltid råd att införskaffa anpassade läromedel som eleverna skulle behöva. FDUV påminner därtill om att det råder stor brist på svenskspråkiga läromedel. Särskilt stor brist är det på specialpedagogiskt material inom undervisning enligt verksamhetsområde. FDUV anser därför att det är viktigt att reservera tillräckligt med resurser för att utveckla läromedel på svenska och för att handleda lärare och anhöriga i användningen av dem. I Svenskfinland finns det inte heller många aktörer som

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

producerar, förmedlar och handleder i användningen av anpassade läromedel, därför är det av yttersta vikt att trygga finansieringen för den här verksamheten (t.ex. för Lärum).

Enligt förslaget skulle sjukhuskolornas konsultationstjänster vara kostnadsfria för kommunernas skolor. Det här är ett bra förslag men denna konsultation gäller en begränsad grupp elever. FDUV anser att även Valteriskolornas konsultationstjänster borde vara avgiftsfria för kommunerna. Valteri centret för lärande och kompetens har idag mycket kunnande kring intellektuell, neuropsykiatriska och sensoriska funktionsnedsättning som många skolor kunde dra nytta av. Valteris handledningsstöd är idag avgiftsbelagt, vilket leder till att det inte används tillräckligt. Den svenskspråkiga Valteriskolan Skilla behöver även flera sakkunniga som kan ge stöd åt lärarna i de svenskspråkiga skolorna.

Enligt FDUV är namnet på 20 i § ”Ordnande av grundläggande utbildning för en elev med en skada, sjukdom eller funktionsnedsättning” missvisande och borde ändras. Paragrafen handlar om förlängd läroplikt och undervisning enligt verksamhetsområde, vilket borde framgå ur paragrafens namn.

Helsingfors 18.6.2024

Annette Tallberg-Haahtela
verksamhetsledare

Vanessa Westerlund
sakkunnig inom påverkansarbete

FDUV
Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

FDUV arbetar för frihet, delaktighet, utveckling och valmöjligheter för alla
– också för dem som behöver stöd i vardagen.

Bilaga: Sammanfattning på FDUV:s utlåtande om förslag till lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning och till vissa lagar som har samband med den

Behövs det en totalreform av stödet för lärande och skolgång?

Förbundet anser att det finns ett behov av att förnya och förtydliga stödet för lärande och skolgång. FDUV understöder förslaget syfte och målsättningar, men oroar sig för om en förbättring kan uppnås med de reserverade resurserna.

Är den övergripande struktur som fastställts för stödet för lärande och skolgång ändamålsenlig?

Enligt FDUV skulle det vara viktigt att stödet för lärandet och skolgången i grundskolan är i linje med och förenligt de strukturer och stödåtgärder som finns inom småbarnspedagogiken och andra stadiet. En utmaning med dagens trestegsstöd är att det är otydligt vilket slags stöd de olika nivåerna inbegriper och vem som ger det stödet. Det finns en risk att liknande utmaningar kvarstår mellan det proaktiva och elevspecifika stödet om inte behövliga preciseringar görs i förslaget.

Är förslagen till bestämmelser om proaktiva stödåtgärder ändamålsenliga?

Enligt förslaget genomförs det proaktiva stödet i regel i gruppform. Enligt FDUV skulle det vara viktigt att förebyggande åtgärder även kan ges individuellt och att det görs upp en individuell plan.

Är förslagen till bestämmelser om elevspecifika stödåtgärder ändamålsenliga?

FDUV anser att det mångprofessionella samarbetet behöver stärkas, vilket borde betonas starkare i paragrafen. Läraren får inte lämnas ensam i bedömningen av elevspecifika stödåtgärder. Utgångspunkten borde vara att bedömningen sker i samarbete mellan skolan, välfärdsområdena och vårdnadshavarna. Enligt FDUV skulle det även finnas behov av att slå fast en övre gräns på undervisningsgruppernas storlek. Idag har många skolor stora undervisningsgrupper och för att inklusion ska fungera i praktiken behöver gruppstorlekarna vara mindre.

Vill ni komplettera propositionens konsekvensbedömning?

FDUV undrar om behovet av 150 nya speciallärare är tillräckligt. Tillgången till svenskspråkiga speciallärare behöver tryggas och deras kunskap om undervisning enligt verksamhetsområde stärkas.

Har ni några förslag till förbättringar i utkastet till proposition?

FDUV föreslår att lagförslaget bättre beaktar vikten och behovet av anpassade läromedel och material. 31 § borde därför inkludera rätten till anpassade läromedel enligt den individuella inlärningsnivån. Resurserna för de anpassade läromedlen borde vara öronmärkta för att garantera att även elever med särskilda behov får det stöd de behöver. Bristen på anpassade läromedel på svenska behöver åtgärdas.

Enligt förslaget skulle sjukhuskolornas konsultationstjänster vara kostnadsfria för kommunernas skolor. Det här är ett bra förslag, men endast en begränsad grupp elever omfattas av det. FDUV anser att även Valteriskolornas konsultationstjänster borde vara avgiftsfria för kommunerna. Valteris handledningsstöd är idag avgiftsbelagt, vilket leder till att det inte används tillräckligt.

Namnet på 20 i § ”Ordnande av grundläggande utbildning för en elev med en skada, sjukdom eller funktionsnedsättning” missvisande och borde ändras

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi